

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра українознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан
Філософського факультету
Іван КАРІЄНКО

2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«Місто в історії культури»

рівень вищої освіти	<u>перший (бакалаврський)</u>
галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	<u>034 Культурологія</u>
освітня програма	<u>Урбаністичні студії</u>
вид дисципліни	<u>Обов'язкова</u>
факультет	<u>Філософський</u>

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою філософського факультету

Протокол № 6 від 16 червня 2023 року

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Чорний Д. М., доктор історичних наук, професор, зав. кафедрою українознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства

Протокол № 11 від 12 червня 2023 року

В.о. завідувача кафедри українознавства

Вячеслав ПОТОЦЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Урбаністичні студії»

Гарант освітньої програми

Дмитро ЧОРНИЙ

Програму погоджено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від 14 червня 2023 року № 10

Голова науково-методичної комісії філософського факультету

Сергій ГОЛІКОВ

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Місто в історії культури» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалавр

спеціальності (напряму) 034 Культурологія

освітньо-професійна програма Урбаністичні студії

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – сформувати у студентів відповідні сучасному рівню наукові уявлення про культуру міста, як явища, що заклало фундамент сучасної цивілізації.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни – здобути компетентності, а саме інтегральні – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі й практичні проблеми у галузі професійної діяльності культуролога, що передбачає застосування теорій і методів культурології, а також характеризується комплексністю та невизначеністю умов;

загальні – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; вміння виявляти, порушувати та розв’язувати проблеми; цінування та повага різноманітності та мультикультурності; здатність працювати автономно; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність реалізувати свої права і обов’язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні; зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій;

фахові – презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію; здатність брати участь у плануванні культурної політики міст у сучасних швидкоплинних умовах; здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо); знати основи теорії та історії урбаністики, сучасних тенденцій формування та розвитку міського простору; здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства; вміння застосовувати знання, уміння і практичні навички для участі у плануванні та реалізації реформ місцевого самоврядування, запровадженні нових практик в адмініструванні; здатність організовувати культурні події, використовуючи сучасні методи та технології; мати навички самостійної роботи з феноменами культури та культурними інституціями, з дослідницькою літературою; мати навички зі створення і менеджменту проєктів у міському середовищі; здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об’єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів; здатність дотримуватися стандартів професійної етики та міжкультурної комунікації.

1.3. Кількість кредитів 5

1.4. Загальна кількість годин 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
32 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
86 год.	138 год.
Індивідуальні завдання	

1.6. Заплановані результати навчання – мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їхню аргументацію; вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань української культури з фахівцями та нефахівцями; створювати культурні проекти, проводити фахову діяльність у сфері культури; демонструвати знання з основних теоретичних напрямів, шкіл, концепцій, теорії і філософії культури; демонструвати спроможність до культурологічного дослідження, опису та класифікації артефактів; аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження.

2. Тематичний план навчальної дисципліни.

Розділ 1. Місто в історії культури від давнини до початку XXI ст.

Тема 1. Місто в теорії та історії культури.

Новітні концепції та тенденції розвитку світової урбаністики. Головні теорії виникнення міст. Творчий спадок Г. Зіммеля, М. Вебера, П. Геддеса, Л. Мамфорда, М.П. Анциферова, Д. Багалія, дослідників чиказької школи, Ле Корбюзьє, В. Глазичева, Т. Возняка. Міждисциплінарні підходи в урбаністиці. Головні поняття історії міської культури.

Тема 2. Міста та їх культура від давнини до початку XXI ст.

Структура, функції, особливості демографічного розвитку Давнього Світу. Афіни: полісний устрій. Давній Рим як модель розвитку світового міста. Культура міст середньовіччя та доіндустріальної доби. Особливості урбанізаційних процесів XIX – XX

ст. та їх вплив на формування культури міст. Чисельність населення та відсоток міського населення найбільших країн. Густота населення країн і міст. Соціальні світи міст. Структура та функції міст доби індустріалізації. Моніторинг ООН процесу урбанізації.

Культура планування міст. Гіпподам. Пошуки ідеального міста в добу середньовіччя та ранньомодерну добу. В. Скамоцці. Ф. Брунелескі. Концепції та проекти міста-саду Е. Говарда, «Промислового міста» Т. Гарньє. районного розпланування Р.Шмідта, П. Аберкромбі. «Конгрес нового урбанізму»: десять базових принципів. Архітектура як явище міського життя. Формули Вітрувія. Проекти архітекторів сучасності: Заха Хадид, Мінору Ямасакі. Культура міського управління та самоврядування. Економічна та підприємницька діяльність міських мешканців.

Розділ 2. Репрезентації міста в культурі.

Тема 1. Образи міста в культурі.

Образи столичних та провінційних міст провідних країн світу та містян в літературі. Ч. Діккенс, Дж. Елліот, Ж. Верн, В. Винниченко, В. Підмогильний, К. Сімак, А. Деблін, П. Загребельний, С. Жадан. Ведута як жанр живопису. Творчій доробок П. Брейгеля, Ф. Алексєєва, А. Преціозі, В. Тернер, В. ван Гога, Дж. В. Беллоуза, Р. Покорни. Міста як об'єкт мистецтва фотографії. Л. Дагер, Р. Адамсон, Дж. Рїс, Е. Атже, А. Картье-Брессон, Р. Дуано, А. Ейзенштадт, Р. Франк, Й. Куделка, Б. Михайлов, А. Гурски, Мацкмото, В. Мвау, Ф. Стефано. Місто в кіномистецтві.

Тема 2. Міське повсякдення. Збереження культурної спадщини міст.

Міська масова культура. Мурали, графіті, реклама. Смарт-сіті як явище. Комунікативна функція міст. Міста як центри генерації сенсів «Міжнародна хартія про охорону історичних міст» ЮНЕСКО (1987 р.). Екологічні проблеми міст. Міста в культурній традиції та історичній долі Західної та Східної Європи, Північної Америки, Азії, Латинської Америки, країн Африки. Малі міста в історії.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
Л		П	Л а б	І н д	С.р	Л		П	Лаб	Інд	С. р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Місто в історії культури від давнини до початку ХХІ ст.												
Разом за розділом 1	75	14	16			45	75	6				69
Розділ 2. Репрезентації міста в культурі.												
Разом за розділом 2	75	18	16			41	75	6				69
Усього годин	150	32	32			86	150	12				138

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Вступ до курсу місто в історії культури	2
2	Населення та соціальні світи міст світу.	6
3	Культура планування міст та архітектурна спадщина.	8
4	Культура міського управління та самоврядування.	6
5	Образи міста в світовій культурі.	8
6	Проблеми розвитку міст світу кінця ХХ – початку ХХІ ст.	2
7	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість Годин денне/заочне
1	Опрацювання першоджерел та наукової літератури	86/138
	Разом	86/138

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені.

7. Методи навчання

Інформаційно-рецептивний, репродуктивний, проблемного викладу, евристичний, дискусійні. Методи роботи в умовах дистанційного та змішаного навчання: за умов впровадження карантинних та інших обмежень лекції на семінарські заняття проводяться в он-лайн режимі із застосуванням платформи ZOOM. Видами навчальної діяльності є: відеоконференції, відповіді на питання в чаті. За умов змішаного навчання семінарські заняття, написання контрольної та екзаменаційної роботи проводяться аудиторно.

8. Методи контролю

Оцінка успішності знань студентів здійснюється у формах поточного контролю (виступи на семінарах, контрольна письмова робота, усне опитування) і підсумкового письмового екзамену. Обов'язковою складовою є дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, що передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей); посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації. Порушенням академічної доброчесності вважається: академічний плагіат (оприлюднення чийось результатів дослідження як власних або тексту без вказання авторства); самоплагіат (опублікування власних раніше опублікованих наукових результатів як нових); фабрикація (вигадування даних чи фактів); фальсифікація (відома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень); списування; обман; хабарництво; необ'єктивне оцінювання; допомога учням

під час оцінювання їх навчальних результатів чи створення перешкод під час оцінювання; вплив на працівника, щоб він здійснив необ'єктивне оцінювання.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання						Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2		Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом		
T1	T2	T1	T2				
7	7	8	8	30	60	40	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Критерії оцінки знань студентів.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять протягом семестру і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Оцінюється рівень знання студентами першоджерел, наукової літератури, уміння логічно та послідовно виступати під час обговорення питань плану семінарського заняття, ставити та відповідати на запитання в ході дискусії. Студент може набрати від 1 до 5 балів за кожний семінар, загалом – 30 балів.

Контрольна робота – полягає в оцінці засвоєння студентом частини навчального матеріалу. Проводиться у письмовій формі. Оцінювання знань здійснюється: за відповіді на питання першого рівня складності – 1-9 бали, другого – 6 балів, третього – 15 балів, максимально – 30 балів. Студент отримує від 28 до 30 балів, якщо відповіді побудовані логічно, виявляються фундаментальні знання термінів, понять, робляться змістовні висновки, представлені різні підходи до означених проблем та обґрунтоване бачення їх сутності. Від 20 до 27 балів студент отримує, якщо у відповіді представлені визначення основних термінів, понять, розкриваються всі питання, але присутня деяка непослідовність аналізу. Від 10 до 19 балів студент отримує, якщо відповідь побудована не дуже логічно, виявляються недоліки в розкритті відповідних понять, термінів, хоча їх загальне розуміння представлено, вона носить описовий, однобічний характер, демонструє відсутність самостійного бачення сутності проблем. Від 1 до 9 балів студент отримує, якщо відповідь дана не на всі запитання, не містить наукового обґрунтування проблем, відсутня логіка викладення матеріалу. 0 балів виставляється в разі відсутності відповідей на питання контрольної роботи.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни у формі письмового екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом. Екзаменаційні білети включають три питання, спрямовані на встановлення рівня загальної теоретичної підготовки студента, уміння аналізувати документи та літературу, максимальна оцінка – 40 балів.

Рівень знань на екзамені оцінюється:

37-40 балів, якщо студент дав правильну та повну відповідь на всі три поставлених питання, міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, знання головних

дат з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем;

32-36 балів ставиться студенту, якщо він відповів на всі три запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

27-31 ставиться студенту у випадку, якщо він відповів на всі три запитання, в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але відповідь є недостатньо аргументованою, виявляє неточності, невміння оцінювати факти та явища;

21-26 балів ставиться, якщо всі три питання розкриті неповно та/або логіка відповідей вимагає істотного виправлення;

1-20 балів студент отримує, якщо у відповіді не розкриті по сутності всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, відсутні посилання на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів студент отримує в разі відсутності відповідей на питання екзаменаційного білету.

Здобувач освіти не допускається до сесії, якщо він не набрав впродовж семестру 10 балів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	Чотирирівнева шкала оцінювання	
90 – 100	відмінно	
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	

10. Рекомендована література

Основна література

1. Mumford L. The City in History: Its Origins, Its Transformations, and Its Prospects. Mariner Books, 1968. 657 p.
2. Mumford L. The Culture of Cities. NY, Open Road Media, 2016. 657 p.
3. Weber M. The City. Free Press; 2nd edition, 1966. 242 p.

Допоміжна література

1. Алфьоров М. А. Урбанізаційні процеси в Україні в 1945-1991 рр.: Монографія/ М. А. Алфьоров. Донецьк, 2012. 552 с.
2. Багалеї Д.И., Миллер Д.П. История города Харькова за 250 лет его существования (с 1655-го по 1905-й год). Харьков, 1905-1912. Т. 1-2.
3. Баранцев П. Міста України в контексті процесу глобалізації : Наукове видання. К., 2012. 104 с.

4. Беркут Л.Н. История немецких городов в средние века. Варшава: Типография Варшавского учебного округа, 1912. 184 с.
5. Вечерський В.В. Спадщина містобудування України: теорія і практика іст.-містобуд. пам'яткоохорон. дослідж. населених місць. К., 2003.
6. Галегуа Дж. Розумні міста. К., 2021.
7. Гарві Д. Бунтівні міста: Від права на місто до міської революції. К., 2021.
8. Герлігі П. Одеса. Історія міста, 1794-1914. К., 1999.
9. Гошко Т. Звичай і права: Джерела, коментарі, дослідження: У 2 тт. Т.І: Антропологія міст і міського права на руських землях у XIV – першій половині XVII століття / Інститут Критики; Ukrainian Research Institute, Harvard University. Київ: Критика, 2019. 564 с.
10. Дейвіс Н. Європа: Історія / Пер. з англ. П.Таращук. К., 2000.
11. Досвід та перспективи розвитку міст України : зб. наук. пр. К., 2004. Вип. 6.
12. Жадан С. Месопотамія. Чернівці: Видавець Померанцев Святослав, 2023.
13. Історія Києва. К., 1986. Т.1-3.
14. Історія Львова. У 3 т. / Редколегія Я .Ісаєвич, М. Литвин, Ф. Стеблій. Львів : Центр Європи, 2006-2007.
15. Історія міста Харкова ХХ століття. Х., 2004.
16. Кравець О.М. Сімейний побут і звичаї українського народу: Іст.-етногр.нарис. К., 1966.
17. Кравченко Б. Соціальні зміни і національна свідомість в Україні ХХ ст. К., 1997.
18. Лернер Ж. Акупунктура міста. Львів: Вид-во Старого Лева, 2016.
19. Лернер Ч. Креативне містотворення: його сила і можливості. Харків: Фолю, 2020.
20. (Не) задоволення публічними просторами. Урбаністичні студії. К., 2017.
21. Рубл Б. А. Прагматизм і плюралізм як рушії розвитку великого міста. К.: ТОВ Стилос, 2010. 402 с.
22. Сміт М.Л. Міста. Перші 6000 років. К., 2020.
23. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними / пер. з англ. І. Бондаренко. К.: Наш формат, 2019.
24. Хвін С. Ганеман : роман / пер. з пол. І. Пізнюка. К. : Аграр Медіа Груп, 2010.
25. Чернівці в контексті урбаністичних процесів Центральної та Східної Європи XVIII - ХХ ст.: матеріали міжнар. наук. конф. з нагоди 600-літнього ювілею писем. згадки Чернівців (6-7 трав. 2008). Чернівці, 2008.
26. Чорний Д.М. По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України (кінець XIX– початок ХХ ст.). Х., 2007.
27. Choay F. The modern city: planning in the nineteenth century. New York, 1969.
28. Growing Up in an Urbanising World. Paris ; London, 2002.
29. Hamm M.F. Kiev: A Portrait, 1800-1917. Princeton, 1993.
30. Hohenberg P. M., Lees L. H. The making of urban Europe, 1000-1994. Cambridge; London, 1995.
31. Johnson-Marshall P. Rebuilding Cities from Medieval to Modern Times. Chicago, 1966.
32. Karvonen A. Politics of urban runoff: nature, technology and the sustainable city. Cambridge; London, 2011.
33. Kieniewicz S. (Editor). Warszawa w Latach 1795-1914. Warszawa, 1976.
34. Kłosek-Kozłowska D. Ochrona wartości kulturowych miast a urbanistyka. Warszawa, 2007.
35. Kowalczak P. Wodne dylematy urbanizacji. Poznań, 2011.
36. Pinkney D. H. Napoleon III and the Rebuilding of Paris. Princeton, 1958.

37. Senses and the city: an interdisciplinary approach to urban sensescapes. Wien; Berlin, 2011.
38. Shadow economies and irregular work in urban Europe: 16th to early 20th centuries / ed. by Thomas Buchner, Philip R. Hoffmann-Rehnitz. Wien ; Berlin, 2011.
39. Stasiuk A. Dziewięć. Wołowiec, Wydawnictwo Czarne, 2022.
40. Sutcliffe A. Towards the planned city, Germany, Britain, the United States and France, 1870-1914. Oxford, 1981.
41. The City in Late Imperial Russia. Bloomington, 1986.
42. Uekoetter F. The age of smoke: environmental policy in Germany and the United States, 1870-1970. Pittsburgh, 2009.
43. Webb M. The city square: a historical evolution. New York, 1990.
44. Wilson B. Metropolis. Największy wynalazek ludzkosci. Warszawa, 2022.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. <http://www.lvivcenter.org/uk/>
2. Українська урбаністична платформа // <https://mistosite.org.ua/>
3. <https://www.the-village.com.ua/tags/>
4. Асоціація міст України // <https://www.auc.org.ua/>
5. <https://www.city.kharkov.ua/>
6. <https://journals.sagepub.com/home/usj>